

ljivost odsevata kakor blagodejni žarki pomladanskega solnca na otrpnelo naravo po kruti zimi! Bog naj Te čuva, dobri vladar in ohrani še mnogo let v srečo Avstrije in njenih podanikov! —

Veliko zahvalo in hvaležnost smo dolžni tudi cesarjevemu namestniku v naši deželi, našemu deželnemu predsedniku, preblagorodnemu gospodu baronu Heinu. Naša dolžnost je, da se v dan cesarjevega godu tudi njega spominjamo v goreči molitvi. Baron Hein je previden pa energičen mož in se dobro zaveda dolžnosti cesarskega namestnika v naši deželi. Ob potresnej katastrofi pa se je pokazal povsod ljudomilega moža in držal ni križem rok, ko je bilo treba delati in lajšati bedo prizadetemu prebivalstvu po deželi in v nje glavnem mestu Ljubljani. Bog ž njim, da mu bode mogoče še mnogo storiti v korist in blagor naše ljube slovenske domovine!

0 metodi nemškega jezika v slovenski ljudski šoli.

(Konec.)

Pri učenju nemškega jezika ne bomo smeli od slej drugega namena imeti, kakor to, da se otroci privadijo, 1.) nemški govor umeti, 2.) nemški jezik govoriti, 3.) nemški jezik brati in umeti to, kar beró, 4.) nemški jezik pisati. Do zdaj, ko smo toliko let vadili otroke v nemškem jeziku, skušali smo še slovnico učiti, t. j. ponavljala se je pri nemškem jeziku slovniška tvarina, ki se je vzela ali ki bi se bila morala vzeti še pri slovenski slovnici. V bodoče naj se taka, v obeh jezikih enaka pravila opusté pri tem predmetu. Taka pravila so n. pr. pri nemškem pravopisu gledé razglogovanja skoro vse dotične točke, pri slovnici pa pravila o razločevanju samostalnikov po pomenu, ali pa ponavljanje o tem, kaj so besedna plemena, kaj stavek, stavkovi členi itd. To tvarino slovniško imata oba jezika skupno. Res je ponavljanje z ozirom na pregovor: „Repetitio est mater studiorum“ kaj koristno, toda s tem se preveč zamudimo, da manje prave nemške tvarine otrokom podamo. Predno hočemo še bolje označiti metodo, katero bi v bodoče za nemški jezik priporočali, moramo povedati svojo misel gledé sedanjih metod po slovenskih šolah za ta predmet. Pred vsem moramo obsojati učitelja, ki dá slovenskemu otroku za nemški jezik čisto nemški „Sprachbuch“ ali še celó vrh tega nemški „Lesebuch“ v roko. Nemci imajo res izvrstne knjige v tej stroki, ali te so za nemške šole in za nemške otroke. Za slovenske otroke je to mrtvo blago, ki dobi le malo vrednost za-nje, če ga tudi učitelj oživeti hoče. Tudi s sedanjimi nemškimi slovnici nismo zadovoljni, ker so pretežke,

tudi te imajo (razen 3.) nemška berila, katerih otroci večinoma umeti ne morejo. Ta-le berila bi le tedaj nekaj pomena imela, ako bi bila zgolj prevod slovenskih beril. Da so takšne čitanke za slovenske šole primerne, sprevidel je še slavni Slomšek, ko je bil spisal že l. 1848. tako slovensko-nemško berilo, ki je imelo na 2. strani vselej v slovenskem jeziku to, kar je bilo na 1. strani v nemščini. Proti pedagoškemu principu ravnamo, ako tuj predmet v tujem jeziku otroku podajemo. Tako dela pisatelj teh vrstic sicer še sam, ker drugače ne sme. Nikoli še niso otroci moji brali povesti in opisov ter razlaganj, ki so v 5., 6., 7. delu nemškega berila; težko bi si to stvarino zapamtili v slovenskem jeziku; koliko težje jim je vse to v nemščini!

Najrajše bi, ker imam v svoji nemški šoli slovenske otroke, vpeljal namesto teh delov 2., 3. in 4. del istega nemškega berila — ali človek se boji s takim predlogom na dan stopiti, kajti z glavo utegnejo kje migati, ako bi se pri nas v 5., 6. in 7. razredu rabile knjige, ki so na Nemškem uvedene v 2., 3. in 4. razredu. — In vendar bi pedagogičsko naše stališče to zahtevalo. — Knjig za učenje tujih jezikov je vse polno spisanih. Iz teh bi se dal marsikak dober navod za naše namene posneti. Toda te jezikovne knjige niso namenjene za ljudske šole, marveč le za srednje in strokovne učilnice. Za ljudske šole se tuje slovnice navadno ne pišejo; zato imamo kaj malo uzorov. Kar jih vendar imamo, te so precej lože nego naše slovensko-nemške (1., 2. in 3.) slovnice.

Tako je n. pr. izišla iz peresa nadučitelja na Opčinah pri Trstu, g. Valenčiča italijanska slovnica za slovenske šole na Primorskem (osebito v tržaški okolici) v 2 delih, ki je v obče zelo lahko osnovana. Ta ima za vajo v mehničnem čitanji dokaj manje vaj, nego naše nemške slovnice. Velik napredek v tej stroki je „Prva nemška slovnica in Prvo nemško berilo“, knjiga spisana po šolnikih Praprotnik, Razinger, Žumer. V tej vidimo precej dobro metodo, ki se ozira na otroke pač, ki jo dobé v roko. Ne oziraje se na kakošen slovensko-nemški Abecednik, ki je pedagogičsko neopravičen, pričinja po pisalno-bralni metodi z nemškimi pisanimi in tiskanimi črkami, hodi torej pot, katero v obče hvaliti moremo, če bi ravno rajše videli, da bi slovenski otroci nemščino le z latinico pisali. To naj bi sploh slovenske šole storile; potlej se bodo še Nemci v večji meri latinice poprijeli; do zdaj je še vedno le bolj po malem rabijo. Nadaljuje pa knjiga po teh pisnih vajah s pravopisjem in še le potlej s slovnico. Pravil ne daje preveč; kar jih je, so kratka in jedernata. Po našem subjektivnem mnenju pa naj bi izostala pravila, katera niso različna od onih v slovenski slovnici. Hvalevredno je to, da so nove besede (vokabole) pred vajami in nalogami, da jih otroku ni treba v kakošnem besednjaku iskati, kar je prezamudno. Berila, ki imajo največ

služiti v mehanično izurjenost, so res v tej novi knjigi zelo kratka, jedernata in v kratkih stavkih. Vendar je teh beril prej preveč, kakor premalo. Čas, ki je ljudski šoli za nemščino, za ta navržek, odmerjen, je prekratek, da bi mogel učitelj ali otrok vso to tvarino preleteti, zlasti ker nima slovenskega prevoda. Le nekaj beril naj bi ostalo, ker so res umevna tudi le nekoliko prebrisanemu slovenskemu otroku. Kar pa tudi na tej knjigi še grajamo, je to, da pri pisnih in pravopisnih vajah nimajo nemške besede slovenskega prevoda. Nasprotno pa moramo vse naloge pohvaliti, ker niso predolge in ne pretežke. Slovniške naloge za vajo v prestavljanji so večinoma izvrstne in delajo čast pisatelju.

O metodi nemškega poduka izrazil se je že slavni Slomšek čisto v našem smislu, ko je razlagal, kako se ima rabiti njegovo dvojezično „Malo“ in „Veliko berilo“, rekoč: „Hočeš li učence nemške besede dobro učiti, le na dvoje daj čitati; naj eno po slovensko, potem pa ravno tisto po nemško beró. Ko sta z učencem celi odstavek prebrala, potem jih po besedah in stavkih izprašuj; naj pove, kaj se pravi to pa ono po slovensko, po nemško, kako slovensko ime po nemško, nemško ime po slovensko itd.“

Samo ne pozabi, da vse vaje imajo biti kratke in pa praktične; ne dajaj pa vodil in pravil toliko kolo, da bi se pretežko obračati ne dalo, pamet težilo, šolsko omiko pa mudilo.“ „Nemško branje brez spoznanja tega, kar se je bralo, ni le prazno delo, ampak tudi škodljivo otrokom,“ rekel je tudi sovrstnik Slomščekov, šolski nadzornik Rudmaš.

Po dobri metodi naj bi se uredile nove nemške slovnice, katere se morebiti že kje predelavajo po naročilu naučnega ministerstva. Tega si pa tudi misliti ne moremo, da bi še v bodoče s sedanjimi pretežkimi nemškimi slovnici izhajati morali. Pri izdaji novih slovnice naj bi se oziralo tudi na nasvete, ki so jih v tej zadevi podale l. 1888. učiteljske konferencije na Štajerskem, n. pr. da se opusté vsi sedanji slovensko-nemški Abecedniki.

Zelo važno je učno postopanje pri nemškem poduku. V tej zadevi so sicer skoro vse sedanje slovnice pravo pot hodile, ko so se ravnale po dobro znanem pedagogičnem pravilu: od enovitega do sestavljenega. Tega pravila se je zlasti nova „Prva nemška slovnica“ zvesto držala. Pričenja namreč s samostalnikom, s spolom, številom, dela iz samostalnikov stavke, prestopi k pridevniku, ki ga porabi v predikatu, nadaljuje s pomožnim glagolom „sein“, potem s šibkimi glagoli. Snuje na dalje dopovedovalne, vprašalne in velelne stavke. Našteta tvarina s pisnimi in pravopisnimi vajami, in morebiti še z berilnimi vred popolnoma zadostuje za prvo leto nemškega poduka za otroka, ki je star še le 10 let in hodi v 2. ali 3. razred kakšne ljudske šole. Za

drugo leto nemškega učenja bi bila v smislu te dobro urejene knjige ta-le snov, in sicer iz pravopisja: dvojni soglasniki, redka nemška pismena in ločila. V slovnici pa nastopi že razširjeni stavek z objektom v 4., 3. in 2. sklonu; sklanjatev samostalnika, osebnega zaimka, atribut (samostalnik v 2. sklonu), sestavljeni samostalnik, kazalni in svojilni zaimki, sklanjatev pridevnika, njegovo stopnjevanje, števnik, prislov, pomožna glagola „haben“ in „werden“, zopet šibki glagol in sestavljeni glagol s prednicami. Ker je knjiga tudi berilnim vajam precej časa odmerila, zadostovala bode naštetá tvarina za 2. leto nemškega učenja, recimo za otroka v 11. letu. — Veliko tvarine še čaka one, kateri si hočejo še več nemščine prisvojiti. Pred vsem pride zdaj na vrsto krepki glagol, potem trpna oblika, obširna raba raznovrstnih prilastkov, objektov in adverbijal. Naposled pa še zložení stavek. Ta tvarina je zdaj v 2. in 3. nemški slovnici. Naj reče kdo, kar koli hoče: poglavitno delo pri nemškem poduku v slovenskih šolah je in ostane marljivo prestavljenje. Doma in v šoli naj se prestavlja, zdaj iz nemškega na slovensko, zdaj na opak. Danes ustno, jutri pisмено. Ali najboljše je pač: V šoli 2—3 krat ustno, doma pa ravno tisto pisμένο. Nalogo učitelj popravi; po učitelju popravljená nalogo učenec še enkrat prepíše, ali piše vsaj ob kraju pisanke popravó.

Kjer ni veliko učencev, na mestu so tudi proste ustne vaje. Na lahka učiteljeva vprašanja odgovarjajo pač marljivo tudi učenci, da se jim jezik omaja in z novimi izrazi obogati. K sklepu moramo še to poudarjati. Prej ali slej bode po postavnem potu določeno, na kateri stopinji se bode smelo z nemščino pričeti, in koliko ur na teden bode za-njo porabiti. Tega naj se potlej učitelj do pičice drži. Dotične ure naj porabi vestno za nemščino, pa ne več ne manj. Kakor ne gre, da bi se nekaterim predmetom ure jemale, pa drugim dajale, tako tudi pri nemščini ni dopuščeno, da bi se jej čas kratil ali pomnoževal. Pravičen in nepristranski mora biti učitelj nasproti vsem svojim učencem, pa tudi nasproti vsem predpisanim učnim predmetom, in tudi nasproti nemščini!

Ivan Lapajne.

Národna vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

76.

Zdaj pa pridemo k dobrim in slabim lastnostim slovenskega naroda. To bodi tretja točka tega spisa. — Glavno pravilo vsakoršne pametne vzgoje je pa to, da je treba jačiti in dopolnjevati svoje dobre, ter zatirati in iztrebljati svoje slabe lastnosti.

Da pa nam bode mogoče postopati v tem slučaju pravilno in umno, treba je pred vsem, da se poznamo popolnem. — „Spoznavaj